

MiNa-Raad

Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen

Briefadvies van 18 december 2003

**over het voorontwerp van besluit van de Vlaamse regering
tot vaststelling van de openbaredienstverplichting,
opgelegd aan de netbeheerders met betrekking tot de
openbare verlichting**

Aan Dhr. Gilbert Bossuyt
Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare
Werken en Energie
Koning Albert II-laan 20, bus 1
1000 Brussel

Datum: 18 december 2003
Uw ref. E2/46963
Ref. 03.04/L5/03
Betreft: Briefadvies over het voorontwerp van besluit van de Vlaamse regering tot vaststelling van de openbaredienstverplichting, opgelegd aan de netbeheerders met betrekking tot de openbare verlichting.

Mijnheer de minister,

Uw adviesvraag betreffende het voorontwerp van besluit tot vaststelling van de openbaredienstverplichting voor de netbeheerders m.b.t. de openbare verlichting, de dato 14 november 2003, hebben we in goede orde ontvangen. Er werd gevraagd een advies te verlenen binnen een maand.

Het ABVV, de ACLVB, het ACV, de Boerenbond, de UNIZO en het VEV onthouden zich bij dit advies omdat ze over hetzelfde onderwerp in SERV-verband advies uitgebracht hebben.

Via een recente aanpassing van het Elektriciteitsdecreet van 17 juli 2000 werd de mogelijkheid gecreëerd om de elektriciteitsnetbeheerders een openbaredienstverplichting op te leggen met betrekking tot de exploitatie van openbare verlichting.¹ Het ontwerp legt vast wat onder de begrippen "openbare verlichting" en "exploitatie" moet verstaan worden. Met openbare verlichting wordt de verlichting op het openbaar domein bedoeld die door de gemeenten worden beheerd. Vervolgens wordt aan de netbeheerder opgelegd dat deze alle werkzaamheden m.b.t. de exploitatie van openbare verlichting kosteloos uitvoert. Het gaat hierbij o.a. over het onderhoud van de elektriciteitskabels en de verlichtingspalen. Alle andere kosten en in het bijzonder de kosten voor de plaatsing of de uitbreiding van de openbare verlichting, de kosten van de vervangstukken inclusief lampen, de kosten voor de energielevering, de aansluitkosten van het verlichtingsnet op het distributienet en de transport- en distributiekosten van de benodigde elektrische energie, blijven ten laste van de gemeenten.

De vrijmaking van de elektriciteitsmarkt heeft belangrijke financiële gevolgen voor de gemeenten. Met dit ontwerpbesluit wil men voor wat betreft de openbare verlichting meer duidelijkheid creëren in de budgettaire gevolgen voor de gemeenten van de vrijmaking van de elektriciteitsmarkt. In het verleden werden de kosten van de energieaankoop door de

¹ Op 9 juli 2003 werd in het Vlaams Parlement een decreet goedgekeurd van de heren Eddy Scheurmans, Johan De Roo en Bart De Smet, houdende wijziging van het Elektriciteitsdecreet wat de openbare verlichting betreft.

gemeenten gesubsidieerd door de elektriciteitssector via een lager elektriciteitsstarief. Aangezien de elektriciteitsverkoop vandaag niet meer door de intercommunales gebeurt, maar door leveranciers die in een vrije markt opereren, is dit niet langer mogelijk. In het decreet wordt bepaald dat de netbeheerders de exploitatiekosten voor de openbare verlichting van de gemeenten overnemen. De netbeheerders mogen vervolgens de kosten voor de exploitatie van de openbare verlichting doorrekenen in de distributienettarieven. Samengevat betekent dit een vermindering van de uitgaven die door de lokale besturen moeten gebeuren met 14.760.000 euro per jaar. Het doorschuiven van deze factuur zal vervolgens via de distributienettarieven een weerslag hebben op de prijs van elektriciteit voor de eindgebruikers (de gezinnen) die zal stijgen met 0,0428 eurocent per kilowattuur.

De MiNa-Raad wil twee opmerkingen maken bij het ontwerpbesluit. Als eerste bemerking vindt de Raad dat men met deze openbare dienstverplichting een belangrijke kans laat liggen om een bijdrage te leveren aan het rationeel energiebeleid. In het besluit wordt geen enkele inspanning gevraagd, noch van de netbeheerders noch van de gemeenten, om stappen te ondernemen naar een verlaging van het energiegebruik bij de openbare verlichting. Dit is spijtig omdat het mogelijk is om financiële stimuli te voorzien in het systeem van openbare dienstverplichtingen die hiertoe kunnen bijdragen. Het spreekt voor zich dat dit veel efficiënter zal zijn dan bv. sensibiliseringsactiviteiten.²

De Raad wijst er op dat financiële stimuli in het kader van de openbare dienstverplichting gebruikt kunnen worden om energiebesparende technologische ontwikkelingen te bevorderen. Een voorbeeld hiervan is het gebruik van microspiegels bij verlichtingstoestellen voor metaalhaloïdelampen met ceramische brander waardoor deze lampen veel efficiënter en energievriendelijk gemaakt worden. Een ander voorbeeld is de vooruitgang die geboekt wordt op het vlak van LED's (Licht Emitting Diodes) waarmee steeds grotere lichtsterktes realiseerbaar zijn. Dit maakt het mogelijk dat deze techniek meer en meer gebruikt kan worden in de openbare verlichting, met name in verkeerslichten, signalisatie en wegmartering. Naast de energiebesparing bieden LED's het voordeel dat invallend zonlicht de zichtbaarheid ervan veel minder beïnvloedt. Er zijn ook mogelijkheden met geavanceerde systemen die de verlichting enkel laten aangaan wanneer een voertuig nadert. Zo test de Nederlandse provincie Noord-Brabant een systeem van actieve wegmartering ingelegd in het wegdek op een proefvak tussen Haps en Oeffelt ten zuiden van Nijmegen. Het uitvoeringsbesluit bevat geen stimuli om het gebruik van dergelijke technieken te onderzoeken of toe te passen. De Raad wil er daarenboven op wijzen, zoals ook vermeld staat in het advies van de inspectie van financiën, dat het gratis maken van de exploitatie van de openbare verlichting contraproductief kan werken voor een beleid dat gericht is op het rationeel gebruik van energie. Indien niet alle kosten doorgerekend worden aan diegenen die de beslissingen nemen kan dit leiden tot overmatig gebruik van openbare verlichting.³

² In het kader van het Voortgangsrapport 2003 bij het Vlaams klimaatbeleidsplan werd er een nieuw project opgenomen over energiegebruik en lichthinder. In dit project is er sprake van de opmaak van een brochure die als handleiding moet dienen voor de lokale overheden bij de vervanging van openbare verlichting. Door het gebruik van de juiste lampen, met aangepast vermogen en efficiënte armaturen, en door het selectief doven van de verlichting (uiteraard met oog voor de veiligheid) zou er een aanzienlijke hoeveelheid energie bespaard kunnen worden.

³ De voorgestelde regeling zorgt ervoor dat via een soort verdoken belastingverhoging (verhoging van

Als tweede opmerking stelt de Raad dat de openbaredienstverplichting niet alleen gebruikt kan worden om rationeel energiegebruik te stimuleren; ook m.b.t. lichtvervuiling zijn er mogelijkheden. Beelden vanuit de ruimte tonen duidelijk aan dat Vlaanderen een van de meest verlichte regio's in de wereld is, maar zeker niet een van de best verlichte. Een groot deel van het licht komt daar terecht waar het niet nodig of niet gewenst is. Zo verlichten we onnodig de sterrenhemel, groene berm langs de straat enz. Voor het grootste deel van Vlaanderen is de ratio kunstmatige hemelglod/natuurlijke achtergrondstraling gelegen tussen 300% en 900%, met nog hogere waarden voor stedelijke en industriële netwerken. Ter vergelijking: gelijkaardige waarden gelden voor de zuidelijke helft van Nederland en het westelijke deel van Duitsland, de Nederlandse Waddeneilanden hebben ratio's tussen 11% en 33%.⁴ Via de openbaredienstverplichting is het mogelijk om een proces op gang te zetten waarbij de gemeenten en de elektriciteitsleveranciers samen nadenken over de openbare verlichting die zo weinig mogelijk lichtvervuiling veroorzaakt.

Gebaseerd op bovenstaande opmerkingen dringt de MiNa-Raad er op aan dat de Vlaamse regering het besluit tot vaststelling van de openbaredienstverplichting m.b.t. de openbare verlichting aanpast. In het besluit moeten stimuli opgenomen worden die moeten leiden tot een vermindering van het energiegebruik en de lichthinder van de openbare verlichting.

In de hoop U met dit briefadvies van dienst te zijn,

Met de meeste hoogachting,

Prof. dr. R.F. Verheyen
Voorzitter MiNa-Raad

de elektriciteitsprijs voor alle particulieren) de exploitatiekosten van de openbare verlichting (14,8 miljoen euro per jaar) doorgerekend worden aan de burgers.

⁴ Milieubeleidsplan 2003 – 2007.